

*Václav Štěpánek**

Institut slavistike Filozofskog fakulteta Masarikovog Univerziteta, Brno, Češka
Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

ČESI NA BANATSKOJ VOJNOJ GRANICI U PRVOJ POLOVINI 19. VEKA

Dvadesetih godina 19. veka krenuo je u pravcu najistočnijeg dela Banatske vojne granice poslednji veći talas kolonista koji su poticali iz čeških zemalja. Bili su to i Česi i Nemci koji su u ovoj oblasti osnovali brojne nove naseobine. Nepovoljni uslovi u planinskim oblastima doveli su do gašenja nekih od sela a njihovi meštani bili su prinuđeni da traže novi dom. Mnogi češki kolonisti su odlazili i iz uspešno osnovanih sela tražeći bolje uslove. Obe grupe su se potom naseljavale u južnom, ravničarskom delu Banatske vojne granice, gde su u to vreme već postojala stabilizovana sela, naseljena prevashodno srpskim življem. Česi su se u tim selima nastanjivali od 30. godina 19. veka i tako dolazili u bliski kontakt sa srpskim graničarima.

Rad se većim delom zasniva na izvornoj građi koja se nalazi u vlasništvu potomaka čeških kolonista, kao i na arhivskim istraživanjima. Predstavlja doprinos diskusiji o nastanku i funkcionisanju multikulturnog i multietničkog društva u južnom Banatu.

Ključne reči: Banatska vojna granica, kolonizacija, Česi, banatsko selo

Dvadesetih godina 19. veka kreće u pravcu najistočnijeg dela tadašnje austrijske vojne granice, u još veoma retko naseljenu oblast južnog Banata, nekoliko talasa čeških kolonista u potrazi za boljim životom i zemljom. Nakon niza godina napornog rada mnogima od njih to i polazi za rukom, te se tako u toj oblasti stvara relativno brojna i jaka češka manjina.¹

* v.stepanek@int-cz.com

¹ Česi nemaju u Evropi previše veliku dijasporu – izuzev Banata Česi još žive, ne računajući naravno savremenu emigraciju, u Beču, u Slavoniji u okolini Daruvara, Ukrajini (oblast Volinje u sverozapadnoj Ukrajini), i u nekoliko sela u Moldaviji. (Dakako, u Ukrajini i Moldaviji je češka dijaspora zahvaljujući reemigraciji u Češku zapravo već skoro sasvim nestala). Zbog toga je češka manjina u Banatu uvek privlačila pažnju pre svega čeških etnografa. Sa etnografskog i delimično istorijskog gledišta relativno dobro je proučena češka manjina u Rumuniji. I u jugoslovenskom delu Banata je šezdesetih godina 20. veka teklo

Ukoliko želimo da nešto više približimo složene početke češkog naseljavanja Banata, moramo istaći i neke manje-više poznate istorijske činjenice. Posle priključenja Banata Habsburškoj monarhiji, što je bio rezultat mira u Požarevcu (1718) i neuspelog rata monarhije sa Otomanskom imperijom 1738–1739, pristupio je bečki ratni savet formiranju Banatske vojne granice po uzoru na već postojeće na zapadu (u Slavoniji ili Lici). Granica je imala potpuno vojno uređenje, u kojem je vrhovna komanda predstavljala zemaljsku upravu, a komanda regimenti distriktnu upravu. Vojno uređenje banatske granice nije, međutim, teklo bez problema. Najpre je od 1766. do 1768. godine postepeno formirana ilirsko-banatska graničarska regimenta (puk) (Vaníček, 1875a: 185) sa štabom u Beloj Crkvi. Grad je osnovao prvi upravnik Banata grof Klaudius Florimund Mersi na raskršću puteva od Temišvara i Oršave do Nove Palanke, na mestu poznatom u srednjem veku kao Alba Ecclesia. U početku su ga naseljavali uglavnom Nemci iz severnih nemačkih zemalja tadašnjeg Svetog rimskog carstva, Srbi su tu počeli da se doseljavaju tek od 1751. godine (v. Jovičić, 1970: 10). Njoj je kasnije priključen vlaški bataljon, formiran na istoku teritorije, čime je stvoren novi vlaško-ilirski puk, čije je sedište preneseno u Karansebeš, dok je na zapadu banatske granice formiran nemački banatski puk sa štabom u Pančevu. Najzad, 1845. godine, vlaško-ilirski puk biva podeljen na srpski (ilirski) banatski puk sa sedištem u Beloj Crkvi i rumunski banatski puk sa sedištem u Karansebešu. Vojna granica prestala je da postoji između 1871. i 1873. godine, nakon što je u ovim oblastima, zahvaljujući jačanju srpske države, definitivno opala pretnja od turskih naježda. Tada su organi uprave u okviru komandi pukova transformisani u sreske uprave, magistrature i političke opštine, da bi 1873. godine banatski pukovi bili potpuno provincijalizovani i priključeni zemljama svetoštepanske krune.

Teritorija vlaško-ilirskog puka je nakon poslednjeg austrijsko-turskog rata od 1788. do 1790. godine doslovno opustela, tako da je bilo neophodno početi sa propagiranjem nove kolonizacije. Tome je izrazito potpomogao novi zakon (*Grenzgrundgesetze*), donet 1807. godine, koji je regulisao odnose na celokupnoj tadašnjoj austrijskoj vojnoj granici. Zakon je između ostalog definisao uslove zemljišnih poseda na Granici i određivao veličinu graničarskih imanja. Tako je za kuću, okućnicu i baštu, bez obzira na celokupnu površinu „grunta“, određivao jedno jutro, a kao osnovnu površinu seoskog gazdinstva na teritoriji vlaško-ilirske regimente 18 jutara obradivog zemljišta i 6 jutara livada, ukupno 24 jutra (radilo se dakle o gazdinstvu veličine pola sesije) (Vaníček, 1875b: 144 i dalje). Međutim, u praksi kolonizacije se na teritoriji vlaško-ilirskog puka ovakva gazdinstva nisu dodeljivala, te je osnovna

opširno etnografsko istraživanje, međutim dublja analiza istorijskog razvitka češkog naseljavanja do danas nije temeljno obrađena.

površina za novopridošle skoro bez izuzetka iznosila 9 jutara obradivog zemljišta i 3 jutra livada (zapravo četvrtina sesije), dok su pašnjaci pripadali isključivo opštini. Štaviše, na teritoriju ovog puka kolonisti nisu dolazili na gotovo, dodeljenu površinu su doslovno morali da osvoje teškim radom na krčenju bukove prašume, kojom je bila obrasla većina teritorije brdovite Banatske klisure i podgorja Almaša ili Semenika, gde je karansebeška vojna uprava odredila mesta za nove naseobine.

Kolonizacija na ovoj teritoriji se iz mnogo razloga, posebno zbog napoleonskih ratova, počela razvijati tek dvadesetih godina 19. veka i bila je isključivo vezana za teritoriju Češke, odakle je u dva talasa ovamo prispelo kako češko, tako i nemačko stanovništvo. Najpre, u periodu od 1823. do 1826. godine, dolaze češki kolonisti kao drvari preduzetnika Mađarlija. Zatim, 1826. godine, kampanju za narednu kolonizaciju započinje upravnik Banata feldmaršal Andreas Šneler, i komandant vlaško-ilirske regimente pukovnik Mihael Draženović (Schmidt-Brentano, 2007: 38; *Militär-Schematismus*, 1826: 245; Kneschke, 1859: 568) na čiju molbu se Dvorski ratni savet obraća češkom namesništvu sa zahtevom da se dozvoli vrbovanje i oslobađanje kmetova zainteresovanih za preseljenje. Iseljenici su naime morali biti oslobođeni kmetstva i opremljeni otpusnicom i pasošem (*Entlassungschein* i *Exhibitori Praesentium*) koje je izdavalo namesništvo. Kolonistima je bila obećana (a takođe i isplaćena) novčana pomoć za put i u prvih deset godina boravka², desetogodišnje oslobodjenje od dažbina, besplatno seme za setvu, dodela stoke i poljoprivrednog alata, građevinski materijal i pomoć erara pri izgradnji obitavališta, dok se dodeljivanje gazdinstava u nasledni zakup podrazumevalo. Prema informacijama iz letopisa čeških doseljenika u Ablijanu (Češkom selu) i iz Kruščice kolonisti su po dolasku na određite dobijali od svoje čete još tri godine po četiri krajcara dnevno po osobi, a zatim još naredne četiri godine dva krajcara dnevno.

Ovakvi uslovi su, razumljivo, namamili na hiljade zainteresovanih. Carski namesnik grof Karlo Hotek morao je čak u ime češkog namesništva da zatraži od Dvorskog ratnog saveta da zaustavi dalje vrbovanje kolonista iz bojazni da bi neki delovi Češke mogli ozbiljno da opuste. Prema izveštaju iz 1830. godine (von Czoernig, 1855: 108) u naseobinama izgrađenim tokom sedam godina kolonizacije živelo je već 3.880 Čeha i Nemaca iz Češke. U drugom kolonizacijskom talasu nastale su naseobine (u zagradi broj stanovnika) Weizenried-Gernik (469), Schnellersruhe-Bigr (266), Ravenska-Rovensko (237), Eibental (356), Frauenwiese (186), Neu Zupanek (43),

² *Pamětní kniha obecni, pro obecenstvo české obce Ablianské zřizena . . . leta Páně 1868*, u privatnom posedu u Češkom Selu, str. 8 (dalje *Letopis Ablijanske opštine*); *Pamětní kniha pro obyvatelě české obce Kruščické zřizena . . . leta Páně 1890*, u privatnom posedu u Beloj Crkvi, str. 6 (dalje *Letopis Kruščické opštine*).

Schöntal-Panjaska (281), Schumitza-Šumice (123), Weidental (597), Wolfsberg (444), Wolfswiese (256), Lindenefeld (166). U prvom, „preduzetničkom“ talasu bila su osnovana ili dopunjena sela Sveta Helena (338) i Elizabethfeld (118). Naseobina Elizabethfeld se međutim ubrzo nakon ovog popisa ugasila zbog nedostatka vode i njeno stanovništvo se većim delom preselilo u Svetu Helenu (v. Milleker, 1926: 22 i d; von Czoernig, 1855: 108 i d).³

Novi kolonisti su 1831. godine uspeli da zaseju 636 jutara i 1.100 kvadratnih hvati ozimih i 1.556 jutara i 1.590 hvati jarih useva, što je očito odgovaralo površinama zemljišta, koje su od svog dolaska uspeli da raskrče i učine plodnim. Krčenje šume bio je dakako iscrpljujuć i naporan rad. Navodi se da je višočlana porodica za 4 do 5 godina raskrčila 10 do 13 jutara šume, naravno s tim da je osim sopstvenog zemljišta sa kućom i okućnicom uspela da pripremi za setvu svega 3 do 4 jutra, slabije porodice jedva 2 jutra (Milleker, 1926: 27). Uz to je, u nastojanju da se što veći broj ljudi dovede u oblast, naseljavanje izvođeno suviše naglo, a s obzirom na skromne snage karansebeškog puka očigledno i nedovoljno pripremljeno, tako da su kolonisti, posebno na početku naseljavanja, mnogo toga pretrpeli. Zato nije ni čudo što su neki kolonisti još tokom 1828. godine peške (!) krenuli natrag u svoju staru domovinu. Predomisliše se posebno grupe čeških Nemaca, tako da npr. naseobina Weidenheim, planirana za 140 porodica, u kojoj je erar uz troškove od 5.670 zlatnika već izgradio čak 65 brvnara, uopšte nije bila naseljena. Tako je čitava jedna iseljenička reka iz Češke na osnovu loših vesti postepeno presušila (Milleker, 1926: 23).

Mnogi kolonisti, privučeni naizgled povoljnim uslovima, očigledno nisu ni slutili šta ih očekuje. Bukove prašume sa „*stablina tako velikim, da su ih četiri čoveka jedva obgrlila*“⁴ u staroj domovini nisu mogli ni videti. Tako su, kako prozaično beleži gernički župnik, „*umesto zlatnih planina, kakvima su se nadali, došli na lošu zemlju*“.⁵ Pored rada kolonistima isprva nisu bili povoljni ni uslovi života. Po zakonu erar je imao da pripremi smeštaj za doseljenike, što je većinom i učinio veoma kvalitetno, često ipak sasvim nemarno, tako da su na primer u Schönthalu (Panjaski) za koloniste bile pripremljene samo zemunice, „*koje dakako u proleće i u jesen bejahu potpuno*

³ Toponime navodimo na način koji je bio uobičajen u vreme postojanja vojne granice, čiji je zvanični jezik bio nemački (u selima dakako i jezik onih naroda koji su ih naseljavali – od oficira i podoficira se zato zahtevalo poznavanje jezika stanovništva koje su imali pod svojom upravom).

⁴ *Letopis Abljanske opštine*, str. 6.

⁵ *K. K. Illirisch-Banater Grenzregiments No 14, Csanader Dieces, Oravitzer Diakonats Gedenk-Buch der Pfarre Weitzenried, 1853*, deponovano u parohijskom domu u Gerniku, str. 2 (dalje *Gedenk-Buch der Pfarre Weitzenried*).

vlažne, te mnoge porodice preranom smrću svojom to platiše".⁶ U udaljenijim naseobinama slabo je išlo sa snabdevanjem, putevi do pijačnih centara bili su teško prohodni i predstavljali su mnogočasovno putovanje, ne računajući to, što u početku na pijacama nije ni bilo šta da se prodaje.

U ovakvoj situaciji mnogi kolonisti počinju da pomišljaju na kolektivno iseljenje. Pokušaji da se to izvede organizovano, pregovorima sa vojnim vlastima, naišli su na nerazumevanje. Jedan od njih, koji su izazvali doseljenici u Schöntalu 1833, bio je čak okarakterisan kao pobuna, a njegovi učesnici, potpisnici molbe, kažnjeni batinanjem (Milleker, 1926: 27).⁷ Ipak, na kraju, a posebno na osnovu naznaka pobune u nemačkim naseobinama, Dvorski ratni savet 1832. godine izdaje reskript kojim se kolonistima odobrava preseljenje u okviru puka, naravno ukoliko željeno mesto nađu sami (Milleker, 1926: 25). Kolonisti takođe dobijaju mogućnost slobodnog kretanja u okviru teritorije puka, a da bi mogli privređivati dobijaju i pasoše za putovanja u susednu Srbiju.⁸ Nova mogućnost otvarala je put lakšem opstanku naročito zanatlijama, čiji posao nije bio vezan za zemlju. Mnogi od njih, iako svesni rizika kažnjavanja pri eventualnom hvatanju, tajno napuštaju naseobine koje su im bile dodeljene i pre izdavanja ove naredbe i kreću uglavnom u pravcu banatskih nizija u okolini Bele Crkve, ali i dublje u Banat van vojne granice. Zanatlijske porodice su odlazile naročito u veća mesta u dolinama – npr. u Dalbošac, Prilipac, Staru Moldovu, ali i u Karansebeš ili Staru Oršavu.⁹ Međutim, za ratare i njihove porodice, osim ako nisu hteli da postanu bezemljaši i puki nadničari, preseljenje u plodnije krajeve nije bilo ni malo lako. Graničari u već uhodanim selima u nizijama bunili su se protiv masovnog priliva novih kolonista u strahu da ne budu uskraćeni za svoja imanja. Na taj način su u plodnije oblasti, na osnovu proverenih i sigurnih informacija o slobodnim mestima, odlazile samo pojedine porodice, event. nekoliko rodbinski povezanih porodica. Tako su od 1834. godine pa praktično sve do ukidanja vojne granice, ali i kasnijih godina, grupe čeških ratarskih porodica iz skoro svih novih čeških naseobina počele da se nastanjuju u Kruščici, Regenbergu (Kaluđerovu) i nizu drugih sela u blizini Bele Crkve i u Novom Karansebešu. Iz Gernika i Svete Helene odlazile su takođe u Zlaticu, Merčinu i Vrani.¹⁰ Međutim, većina kolonista je u onim mestima u koje je iz svoje stare domovine došla i koje je osnovala ostala i „*mada je bio potreban dugi niz godina, zajedničkim naporima postigla se*“ stabilizacija odnosa, dovršena je izgradnja sela i unapređenje njihovih atara, tako da je devedesetih godina 19.

⁶ *Letopis Abljanske opštine*, str. 8.

⁷ *Letopis Kruščicke opštine*, str. 8; *Letopis Abljanske opštine*, str. 15.

⁸ *Gedenk-Buch der Pfarre Weitzenried*, str. 10.

⁹ *Gedenk-Buch der Pfarre Weitzenried*, str. 3.

¹⁰ *Gedenk-Buch der Pfarre Weitzenried*, str. 8.

veka kruščicki letopisac mogao napisati: „*Pogledaš li danas Biger, Waitzenreid, Ravensko, zadivićeš se i pretke naše pohvalićeš!!!*“¹¹

Kolonisti iz nepovoljne lokacije Schöntal osnovali su čak sasvim novo selo Ablijan u inače već prenaseljenim nizijama, šest kilometara od Bele Crkve i isto toliko od Jasenova. Za razliku od dolina Almaša, zaraslih u prašume, ovdašnji predeo bio je obrastao samo grmljem i klekom (ovo stanje je na pašnjacima Ablijana i okoline i sada dobro vidljivo – prim. V. Š.), tako da su naseljenici bez većih teškoća već u godini svog dolaska mogli da pripreme zemljište za setvu. Ablijan međutim, kako smo već naveli, nije bio jedino mesto u ravničarkoj okolini Bele Crkve u koje su se nezadovoljni češki kolonisti uputili iz sela osnovanih u Almaškom podgorju i Banatskoj klisuri. Tako je nastala velika češka kolonija u jednom od najstarijih srpskih banatskih sela — Kruščici, čije ime se prvi put pominje 1690. godine i koje leži oko četiri kilometra jugoistočno od Bele Crkve. Tako je u selu 1837. dodeljena zemlja većoj grupi iz Schnellersruhe (Bigra), a u proleće 1838. godine se u Kruščici nastanjuju češki doseljenici iz Rovenska, Šumice, Bigra i Gernika.¹² I kako piše kruščicki hroničar, „*nakon mnogih godina ispunjenih teškim radom poče Kruščica od Čeha svojih bujati, na znanje davati kako živi, čime zemljake svoje u dalekoj Češkoj pobudi toliko, da se iz godine u godinu novim doseljenicima poče uvećavati, te iz godine u godinu porodom, kao i novopridošlima raste i umnožava se*“.¹³ Ovu situaciju dokumentuju i kruščicke zemljišne knjige, u kojima nalazimo novopridošle Čeha tokom pedesetih, šezdesetih i sedamdesetih godina 19. veka. Popularnost Kruščice među češkim kolonistima uvećavala je i činjenica da se tu osim ratarskih poslova isprva pružala i prilika za veoma pristojnu zaradu kiridžijskim prevoženjem uglja iz oravičkih rudnika u luku u Bazijašu.¹⁴ Godine 1847. u Kruščici živi 157 Čeha (Milleker, 1926: 25), a dve godine pre ukidanja vojne granice, 1869. godine, od 1.807 stanovnika Kruščice bilo je pobrojano već 200 Čeha (Šembera, 1876: 393-409). Danas je Kruščica selo sa najviše Čeha u srpskom delu Banata.

Na kraju procesa kolonizacije, pre ukidanja vojne granice, na teritoriji jugoistočnog Banata živi dosta kompaktna i ekonomski relativno snažna češka kolonija u sedam čisto čeških sela (Ablijan, Sv. Helena, Weizenried-Gernik,

¹¹ *Letopis Kruščicke opštine*, str. 7.

¹² Istorijski arhiv Bela Crkva: *Vallach illyr: Grenz regiments No 13, Kusicher compagne No 3, Grundbuch von dem Millitair Orts Kruschiza*, str. 282, 162, 168, 284 itd.

¹³ *Letopis Kruščicke opštine*, str. 9.

¹⁴ Kruščicki hroničar čak piše da mnogi doseljenici „*nemahu naročite volje za obrađivanjem zemlje*“ jer mnogi tako čak 10 zlatnika dnevno(!) „*stekoše i za zemlju se ne zanimahu, videvši da mnogo lakše do novca mogu doći i od njega po volji živeti, nađoše Kanan, zemlju kojom med i mleko teku i iz koje se ni po koju cenu iseliti ne htedoše*“. *Letopis Kruščicke opštine*, str. 9.

Schnellersruhe-Bigr, Ravenska-Rovensko, Schumitza-Šumice a Eibental), a predstavlja snažnu, ekonomski jaku i brojnu enklavu i u mnogim drugim graničarskim mestima (Kruschitz-Kruščica, Frauewiese-Nova Ogradena, Neu Zupaneck-Novi Županek, Wolfsberg, Weidenthal, Neu Karansebes-Nový Karansebeš, Alt Orsova-Stara Oršava-Stara Ršava, Steierdorf, Zlatitza-Zlatica, Izbište, Rotkirchen-Crvena Crkva, Jassenova-Jasenovo). Ova češka kolonija, čiji je prirodni centar bio graničarski grad Weisskirchen-Bela Crkva, bila je, zajedno sa celim Banatom, trianonskim sporazumom podeljena između dve države naslednice Austrougarske monarhije – Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i Kraljevine Rumunije. Na trianonskoj podeli se ni proteklih osamdeset godina ništa nije promenilo, tako da se u tim okvirima, manje-više nezavisno, češke kolonije razvijaju do dana današnjeg.¹⁵

Literatura

- Drobnjaković, Milleker, 1929: D. Drobnjaković, F. Milleker, *Letopisi opština Podunavske oblasti*, Pančevo.
- Jovičić, 1970: S. Jovičić, *Bela Crkva u prošlosti. Prilog istoriji Bele Crkve do 1910. g.* Bela Crkva.
- Kneschke, 1859: H. E. Kneschke, *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon im Vereine mit mehrer Historikern herausgegeben.* Leipzig.
- Milleker, 1926: F. Milleker, *Die Besiedelung der banater Militärgrenze.* Bela Crkva. *Militär-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes*, 1826. Wien.
- Schmidt-Brentano, 2007: A. Schmidt-Brentano, *Die k. k. bzw. k. u. k. Generalität 1816-1918.* Wien.
- Šembera, 1876: A. V. Šembera, *Mnoho-li je Čechů, Moravanů a Slováků.* *Časopis Muzea Království Českého*, 393-409.
- Vaniček, 1875a: F. Vaniček, *Specialgeschichte der Militärgrenze aus Originalquellen und Quellenwerken geschöpft.* II. Band. Wien.
- Vaniček, 1875b: F. Vaniček, *Specialgeschichte der Militärgrenze aus Originalquellen und Quellenwerken geschöpft.* III. Band. Wien.
- von Czoernig, 1855: K. von Czoernig, *Ethnographie der Oesterreichischen Monarchie.* III. Band. Wien.

¹⁵ Ovaj rad se ne bavi banatskim selima sa češkim stanovništvom koja su ležala van teritorije vojne granice. Znatna češka manjina naselila je takođe selo Veliko Središte kraj Vršca, gde su dolazili kako katolički kolonisti izbegli sa teritorije vlaško-ilirskog puka, tako i kompaktni kolonizacijski talas moravskih kalvinista iz okoline Klobouka kraj Brna. Godine 1921. tu živi 447 Čeha (Drobnjaković, Milleker, 1929: 147). Nekoliko desetina Čeha živelo je takođe u Dobričevu (Udvárszálás), gde su se međutim tokom vremena pomadgarili, i u Banatskoj Subotici. Rad takođe ne obrađuje sela u koja je češko stanovništvo došlo nakon ukidanja vojne granice, od kojih je najznačajnije selo Gaj, gde se 1920. godine naselilo dvadeset čeških porodica iz Gernika, a 1921. tu živi 85 Čeha (Drobnjaković, Milleker, 1929: 180).

Izvori

Istorijski arhiv Bela Crkva: *Vallach illyr: Grenz regiments No 13, Kusicher compagnie No 3, Grundbuch von dem Militair Orts Kruschiza.*

K. K Illirisch-Banater Grenzregiments No 14, Csanader Dieces, Oravitzer Diakonats Gedenk-Buch der Pfarre Weizenried, 1853, deponovano u parohijskom domu u Gerniku (Gedenk-Buch der Pfarre Weizenried).

Pamětní kniha obecní, pro obecnstvo české obce Ablianské zřízená . . . leta Páně 1868, u privatnom posedu u Češkom Selu (Letopis Ablijanske opštine).

Pamětní kniha pro obyvatelé české obce Kruščické zřízená . . . leta Páně 1890, u privatnom posedu u Beloj Crkvi, (Letopis Kruščicke opštine).

Václav Štěpánek

**CZECHS AT THE BANAT MILITARY FRONTIER IN THE FIRST HALF OF
19TH CENTURY**

(Summary)

In 20th of the 19th century a bigger colonization wave from Czech Lands was directed to the most Eastern part of the Banat military frontier. Subject matter concerned both Czechs and Germans, who established numerous new villages in this area. Resulting from unfavorable conditions of the highland surroundings some of villages colonized by them became extinct and their residents had to seek a new home. Numerous Czech colonists from successfully established villages left to find better conditions, as well. Both groups newly settled Southern, flat part of the Banat military border, where however, in the mean time stabilized villages settled predominantly by Serbs have existed already. Czechs settled in those villages since 30th of the 19th century and were coming into close contact with Serbian bordermen.

Submitted study has been compiled mainly on both original sources kept in the holding of Czech colonist successors, and on archival research, as well. The study contributes to the discussions about the origin and functioning of a multicultural and multiethnic communities in southern Banat.

Key Words: Banat Military Frontier; Colonization; Czechs, minority life, villages in Banat